

TUUSULAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA 2020-2021

JOHDANTO

Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/ 2015) kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö perustuu yhteistyöhön, päihteen käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin. Kysynnän vähentämisen rinnalle on nostettu saatavuuden rajoittaminen muun muassa yhteistyössä paikallisten elinkeinotoimijoiden kanssa.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen myötä (1102/ 2017) alkoholin myynnin ja anniskelun yksityiskohtaista sääntelyä purettiin ja tämä toi lisää vastuuta elinkeinotoimijoille. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholilain valvonnasta pitää sisällään elinkeinotoimijoiden velvollisuuden kirjallisiin omavalvontasuunnitelmiin.

Tupakkalain (549/ 2016) tavoitteena on tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2015:19) tukee ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain toimeenpanoa. Tavoitteena on tehostaa työtä kuudelle painopisteelle asetettujen tavoitteiden ja kehittämiskohteiden avulla:

1. Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa.
2. Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveyspolitiikan tueksi
3. Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa.
4. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä.
5. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä.
6. Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) johtaa ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kehittää ja ohjaa ehkäisevää päihdetyötä valtakunnallisesti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä ja tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä:

Alkoholi

- Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100 %n alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20–64-vuotiaista alle 10 prosenttia (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16-vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 prosenttia (THL, Eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD).

Tupakka- ja muut nikotiinituotteet

- Alle kahdeksan prosenttia 20–64-vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely).

Huumausaineet

- Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69-vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia (THL, Huumeenkysely)

Rahapelaaminen

- Niiden 15–74-vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely). Yleisintä rahapeliongelmia ovat 17–24-vuotiaille
- Viikoittain rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia (THL, Kouluterveyskysely)

On erityisen tärkeää, että kunnan ehkäisevä päihdetyö on laadukasta ja tuottaa toivottua tulosta. Ehkäisevän päihdetyön kohderyhmä voi olla niin yksilö, ryhmä, yhteisö kuin toimintaympäristökin. Ehkäisevän päihdetyön tulee kohdistua kaikkiin ikäryhmiin. Keinoissa tulee kuitenkin huomioida jokaisen ikäryhmän ominaispiirteet sekä erityiset riskit.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TEHTÄVISTÄ VASTAAVA TOIMIELIN, YHDYSHENKILÖ JA MONIAMMATILLINEN TYÖRYHMÄ

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 5§: Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Tuusulan kunnan hallintosäännön 9§ mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta vastaa kuntatasoisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhteistyön ohjauksesta. Hallintosäännön 25.3 § mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta 1. ohjaa kuntatasoista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja yhteistyötä eri yhdyspinoilla ja 2. vastaa hyvinvoinnin ja terveyden suunnitelman valmistelusta, seurannasta ja raportoinnista.

Tuusulan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta toimii Tuusulan hallintosääntöön perustuen ehkäisevän päihdetyön lain (523/ 2015, 5 §) määrittelemänä ehkäisevän päihdetyön toimielimenä.

Ehkäisevän päihdetyön toimielimen tehtäviin kuuluu:

1. huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta
2. huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle
3. lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä
4. esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa
5. huolehtia siitä, että 4. kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/ 1994) ja tupakkalain (693/ 1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Tuusulan kunnan ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöksi nimetään yhteisten palveluiden toimialueella työskentelevä ohjaamopalvelupäällikkö. Hänen varahenkilönään toimii kuntatoimialalle sijoittuva osallisuus- ja hyvinvointikoordinaattori. Ehkäisevän päihdetyön moniammatillisena työryhmänä toimii kunnan hyte-ryhmä.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA JA TAVOITTEET TUUSULASSA

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet on johdettu Tuusulan strategiasta 2018–2021, Tuusulan hyvinvointisuunnitelmasta 2020–2021, alueellisesta hyvinvointisuunnitelmasta ja vuosittain talousarvion yhteydessä laadittavista vuositavoitteista.

Tuusulan strategiassa vuosille 2018–2021 on kolme päämäärää, sujuvuus, hyvinvointi ja vireys. Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2020–2021 täsmentää ja toteuttaa osaltaan Tuusulan strategian päämääriä ja valtuustokauden tavoitteita etenkin asukkaiden hyvinvoinnin osalta. Talousarvion laadinnan yhteydessä asetettavat vuositavoitteet täsmentävät strategian ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteita vielä konkreettisemmalle tasolle. Valtuusto vahvistaa vuositavoitteet vuosittain joulukuussa talousarvion hyväksynnän yhteydessä.

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman 2020–2021 ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaan liittyvät tavoitteet:

Yhdenvertaisuus, identiteetti ja elämänlaatu

- Panostamme hyvinvoinnin tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn
 - Kehitämme psykososiaalisen tuen mallia osana ohjaamotoimintaa
 - Panostamme ikäihmisten hyvinvointiin, terveyden edistämiseen sekä heille suunnattuihin palveluihin

Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky

- Huolehdimme palveluiden käytettävyydestä ja laadusta toimintakyvyn tukemiseksi
 - Varmistamme kunkin edellytykset ylläpitää omaa toimintakykyään.
- Tuemme erityistä tukea tarvitsevien tuusulalaisten toimintakykyä
 - Luomme ehkäisevän päihdetyön ohjelman
 - Haemme ja sovimme sujuvat yhteistyömallit sosiaali- ja terveystalouden järjestäjän Keusoten kanssa - yhdyspintatyö, niiden tunnistaminen ja toimintamallit
 - Mahdollistamme yhteisöön kuulumista mm. Ennaltaehkäisevän nuorisotyöllä ja perhetyöllä sekä Hyvän Tuulen tupien toiminnalla

Ympäristö, liikenne ja turvallisuus

- Vahvistamme tuusulalaisten turvallisuuden tunnetta ja teemme Tuusulasta turvallisempaa paikkaa asua
 - Vahvistamme turvallisuuden tunnetta kodeissa ja lähiympäristöissä sekä lisäämme viihtyisyyttä lähiympäristöissä

Tavoitteet ehkäisevän päihdetyön suunnitelmalle:

1. Tuusulan kunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteet selkeytetään

- Suunnitelman teon yhteydessä nimetään kunnalle ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö sekä moniammatillinen työryhmä.
- Yhdyshenkilön ja työryhmän toimintaan luodaan vuosikello suunnitelman voimassaoloaikana ja se kytketään osaksi alueellista ja valtakunnallista ehkäisevän päihdetyön rakennetta

2. Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen

- Peruspalveluissa käytetään tutkittua tietoa ehkäisevän päihdetyön osana, ja yhteistyötä tehdään vastuullisten järjestöjen kanssa.
- Suunnitelman voimassaoloaikana kerätään tieto Tuusulan kunnassa käytetyistä yhteistyötahoista sekä eri yksiköiden tarpeesta saada keskitetysti uusinta tutkittua tietoa päihdehaitoista

3. Riskikäytön haitat tunnistetaan ja apua tarjotaan varhaisessa vaiheessa

- Osana ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toteutumista varmennetaan, että matalan kynnyksen tukipalveluilla on riittävä resurssointi varhaisen tuen tarjoamiseen riskikäytön ilmetessä.
- KeuSoten palveluihin varmistetaan sujuva jatko-ohjaus saattaen vaihtaen.

4. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä

- Yhteistyötä vähittäismyynnin, anniskelupaikkojen, alkoholivalvonnan ja ehkäisevän päihdetyön toimijoiden välillä tehostetaan.
- Yhteistyötä painotetaan ikärajavaltontaan sekä päihteiden välittämisen torjuntaan.

5. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä ja varmistetaan että ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

- Varmistetaan että Tuusulan kunnan työntekijöillä on tarpeeksi tietoa ehkäisevästä päihdetyöstä sekä apua ja tukea tarjoavista tahoista. Moniammatillinen varhainen puuttuminen on tehokkainta silloin, kun se pystytään tekemään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa peruspalveluissa.
- Selvitetään henkilöstön koulutustarve puheeksi ottoon, sekä mini-interventioihin palveluissa, joissa ennaltaehkäisyä tulee asiakaskohtaamisissa tehdä.
- Varmistetaan myös osaaminen omaisten ja läheisten tuen palveluista tilanteessa, jossa mini-interventiota asiakkaalle tehdään
- Jaetaan tietoa ja osaamista eri toimialojen yli ja pidetään yhteisiä koulutustilaisuuksia vähintään kerran vuodessa.

ALUEELLINEN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA

Tuusula kuuluu Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään (Keusote) yhdessä viiden muun kunnan kanssa. Alueellinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa on työstetty yhteisesti kutien ja Keusoten kanssa. Alueellisessa ehkäisevässä päihdetyön suunnitelmassa tavoitteena on päihteiden käytön (nikotiini tuotteet, huumeet ja alkoholi) väheneminen Keusoten alueella.

Alueellisen ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiksi on kirjattu:

- Alueellisen ehkäisevän päihdetyön toimintamalli
- Ehkäisevän päihdetyön toimintamallin toimenpiteiden kohdentaminen erityisesti riskiryhmiin
- Ilmiötyöpajat
- Työttömien terveystarkastukset
- Matala-mallin alueellinen kehittäminen Keusotessa
- Yhteinen toimintamalli/ rakenne. Ankkuritoiminta Keski-Uudenmaan alueella.
- Alueellinen koordinaatio ohjaa yhteistä toimintaa. Verkostoituminen, paikallisen ja valtakunnallisen hiljaisen tiedon ja hyvien käytäntöjen sekä akuuttien ilmiöiden näkyväksi tekeminen alueellisesti.
- Huolen puheeksi ottaminen varhain ja dialogisesti. Verkkokoulutuksen valmistaminen sekä koulutusten järjestäminen.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMINTAKERTOMUSTEN JA SUUNNITELMAN PÄIVITYKSEN AIKATAULU

Ehkäisevän päihdetyön toimintakertomus tehdään vuosittain, ensimmäistä kertaa jo kevään 2021 aikana Tuusulan laajan hyvinvointikertomuksen laadinnan yhteydessä. Vaikka suunnitelman voimassaoloaika on siihen asti lyhyt, on tärkeää koota Tuusulan kunnassa tehtäviä ehkäisevän päihdetyön toimia ja arvioida niitä ennen seuraavan hyvinvointisuunnitelman ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelman tekoa.

Seuraava ehkäisevän päihdetyön suunnitelma tehdään samassa aikataulussa hyvinvointisuunnitelman kanssa. Päivitysten, niin kertomuksen kuin suunnitelman osalta, aikataulu sidotaan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman aikatauluihin. Päätöksentekoon ehkäisevän

päihdetyön suunnitelma menee yhdessä hyvinvointisuunnitelman kanssa liitteenä tai erillisenä suunnitelmana.

LÄHTEET

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/ 2015)

Alkoholilaki (1102/ 2017)

Tupakkalaki (549/ 2016)

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:19

FinSote-tutkimus, THL 2018

Eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD, THL

Kouluterveyskysely THL 2019

Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet: Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2018

Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2020–2021

Me teemme yhdessä uutta Tuusulaa - kuntastrategia vuosille 2018–2021

Ehkäisevä päihdetyö Keski-Uudenmaan Sote-alueella

LAKI EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÄMISESTÄ

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1§

Julkinen valta huolehtii tämän lain mukaisesti alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

2§

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *päihhteellä* alkoholipitoisia aineita, huumausaineita sekä päihtymiseen käytettäviä lääkkeitä ja muita aineita;
 - 2) *ehkäisevällä päihdetyöllä* toimintaa, jolla vähennetään päihhteiden käyttöä ja päihhteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja.
- Mitä tässä laissa säädetään päihhteistä, koskee myös tupakkatuotteita ja rahapelaamista.

3§

Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava päihhteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin.

Ehkäisevässä päihdetyössä tulee kiinnittää huomiota myös muille kuin päihhteiden käyttäjille aiheutuviin haittoihin.

4§

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehittää ja ohjaa ehkäisevää päihdetyötä koko maassa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä, suunnittelevat ja kehittävät sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

5§

Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Toimielimen tehtävänä on:

- 1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;
- 5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/ 1994) ja tupakkalain (693/ 1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Kunnan ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä terveydenhuoltolain (1326/ 2010) 11 ja 12§:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

6§

Kunnan tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihdeiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä kunnan omilla toimilla.

7§

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 2015.